У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 28. ФЕБРУАРА 1893.

ГОД. XVIII.

# ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 2.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

Културно наслеђе Србије

## УЛОГА И ОДЕЛО.

Са психолошког гледишта занимљиво је питање, зашто је сваком глумцу милија улога у костиму од улоге у цивилу. Са тог гледишта био би одговор са свим лак и са свим је природан.

У људској нарави лежи већ тежња, да буде или бар да важи за што друго, него што је; на сваки начин да је што више и снажније, било сад у бољем или рђавијем правцу. Та тежња основана је на људској сујети. Нико не воли, да је незнатан и неважан, а најмање воли, да га за таквог држе и да тако што о себи чује. Не може ли свету да докаже, да је за „више цели“, он је готов да важи и за „искусног“ човека, само да би прешао мерило обичности. Такав човек уверава себе самог у немим монолозима својим, како је ипак нека личност, уљуљушкава се у снове неграничне, и долази на послетку до закључка, да ће бар потоњи нараштај тек умети уважити бављење му на свету, кад је већ садашњи тако кратковид и тесногруд.

Та тежња је непосредан повод — осим многим другим појавама у животу — и глумаштву. Глумовање уопште велика је већ одушка за ту тежњу, пошто човек на позорници није оно исто, што на улици. То је први степен испуњавања те тежње. У даљем развитку њеном показује се и нехотице потреба и на позорници разликовати се од својих другова, осталих глумаца. Израз те разлике је у приказу важнијих улога, које би биле сенка важнијега положаја у правоме животу.

Према глумцима била би дакле задовољена та тежња, а и према публици донекле. У том „донекле“ лежи важност и тежина оног питања, које сам споменуо у почетку.

Приказује ли глумац особу у „цивилу“, дакле особу нашег доба и наших обичних прилика, он онда добро осећа, да се пред публиком не пстиче баш тако, по што је мање више оно исто, што су и поједине особе у тој публици. Његова тежња није са свим задовољена, јер гледаоци виде у њему глумца са обичним именом и у обичном оделу, који само мало више говори и ради него они други на позорници.

Са свим је пак друга ствар, кад глумац приказује особу из минулих, давнашњих времена. Он се онда не разликује само од својих другова већ и од публике. Друго име, друго одело, друге прилике — све га то удаљава од гледалаца, диже га у неку вишу сферу, омотава га неким идеализмом и задовољава му тежњу и сујету. Он осећа, да се пстиче и пред публиком, да је нешто са свим друго него они у партеру, а то осећање заноси и потстрекава га у раду. Уз то му је слободно афекте и ситуације приказати по свом схватању, по својој вољи, по што му се може чинити, да публика није у стању то све тако контролисати и критички пратити, као кад приказују ситуације и афекте особе њенога доба, њенога положаја и њених прилика.

Лир, Фауст, Луј XI, Кин, Ромео — како ли су удаљени од данашње публике! Зар се и може с таквим величинама мерити какав позорнички адвокат, трговац, фићфирић данашњега доба, кога можемо кад хоћемо видити на улици, у кавани, у кући? Па ако и те обичне особе занимају публику, која ипак врло радо гледа себе саму, не занимају оне ни блиску тако глумца, који у тој улози нестаје иза особе коју приказује, јер публика у том часу гледи *свог* адвоката, трговца, фићфирића, а не Н. Н., глумца.

А Лир? А Фауст? Глумац чисто чује речи: „О, ала је био Н. Н. диван *као* Лир. Фауст

и т. д.!“ Не мора ли то уображење па и уверење завести глумца до вршка задовољства? Та то истицање личности је онај магнет, који момка мами на позорницу и који га после силно везује за њу. То истицање личности а у маски велике и готово непојмљиве особе, која у оном тренутку глумца чини другом, важном особом пред њим самим, пред друговима и — особито! — пред публиком — то је заиста кулминација глумчевог уживања, то је потпуно испуњавање првобитне тежње, која је у сваком човеку.

Е за то, и опет за то је — по мом уверењу — сваком глумцу милија улога у костиму од улоге у цивилу. А што му је милије, то боље и приказује. Да није тако, не би се садашњи велики уметници, као Салвини, Роси, показивали тек само у улогама у костиму!

Између тих противности леже две врсте улога, које, према приликама и местима, нагињу сад једној, сад другој. Те су улоге тако зване салонске и сељачке. Оне утичу на вољу и уобразиљу глумчеву тако исто, као и горње, јер и њима може испунити своју тежњу, да важи за што друго, него што је иначе. Но док је салонска улога за велику варош готово исто, што и улога у цивилу, постаје она у нашим малим варошима скоро улога у костиму; сељачка улога је пак за село нешто обично, за малу варош већ мало ванредно а за велику баш улога у костиму. Наше мале вароши гледе дакле и на једну и на другу улогу као на нешто необичније, које се доста разликује од њихових прилика а опет им није тако удаљена, као што им је права улога у костиму.

Од прилике тако стоји ствар и са глумцима, управо с њиховим схватањем тих улога.

Док улоге у костиму имају своју традицију, свој манир и свој карактер, што све даровитом глумцу брзо дође до свести; док обичне улоге у цивилу имају своје обележје, јер приказују познате типове из наших прилика; док сељачке улоге наш глумац комотно може у свако доба са оригинала прецртавати — за строго-салонске улоге нема он ни примера ни узора, на које би се могао угледати те тако се и извежбати. За то су те улоге за наше глумце најтеже, т. ј. наши глумци приказују те улоге најлошије. За њих је још једино добро то, што наша велика публика не уме приказ њихов критички да прати, јер ни сама није вична манирима великих салона и преглатких паркета.

Од свију наших глумаца једини је Тоша Јовановић, који и ту врсту улога има у својој власти. Ружић је, на пример, сјајан у Шекспировим карактерима, у Трифковићевим типовима, али као Филип Дерблеј не стоји на истој висини, осим у оном страсном призору са Кларом.

При свем том приказују глумци наши врло радо салонске улоге, пошто се ипак разликују од публике, а то утиче готово тако исто на њих као и улоге у костиму. Из истог психолошког разлога су им милије и сељачке улоге, јер се и у њима разликују од наше варошке публике. А то лежи не само у спољашњој појави, у оделу, већ и у „нарави“ сељачких улога, која је ипак опредељења од нарави улога у цивилу. Крадић у „Сеоском лолу“ има, на пример, не само свој известан костим, већ је и врло јасан тип; Лаза Дражић у „Љубавном писму“ је са свим неутралне тоалете а од глумчевог темперамента зависи и његова позоришна фигура.

Сви разлози подупиру дакле моје уверење о психолошком моменту глумчевог становишта; а то уверење стекао сам не само у партеру и на позорници, већ особито дружећи се с глумцима, слушајући њихове назоре и њихова разлагања. Занимљив је то свет, тај глумачки; чини ти се кад и кад, да нема баш никаквог ралога, што је такав и такав; погледиш ли му пак дубље у душу, наћи ћеш за сваку му реч и за сваки му чин много и много разлога, који по себи не морају бити важни а обично и нису, но са његовог становишта не само да су важни већ су и врло акутни. Не треба се онда ни чудити, што полажу велику важност у своје улоге и у истицање своје личности помоћу одела. А још мање им се треба чудити, кад нисмо ни ми баш друкчи, не само у животу, већ и у карикатури његовој, у маскаради. Како ли тежи сваки, да метне на себе костим и маску, да као Мефистофелес, Ромео, Енглез, Турчин заварава публику и — себе самог.

Па да се онда тај психолошки чин упише глумцу у грех, ком је маскирање управо занат?! Нека се они маскирају како знају, нека радије играју Ромеа од Лазе Дражића, ништа им не ћемо замерити, само кад обе те улоге добро играју и кад су на позорници уметници. **М. С—ћ.**

# ЛИСТИЋ.

## СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(*Извештај* месног одбора за „српско народно позориште“ за време бављења позоришне дружине у *В. Кикинди.*)

*Примање:*

| | | |
|---|---|---|
| Од I-ве претплате на 12 претстава | | 1080·66⅔ |
| 1. | „Немања“, ван претплате | 194 20 |
| 2. | „Краљевић Марко и Арапин“ ван претплате | 114·50 |
| 3. | „Неће варошанку“, у претплати | 37·40 |
| 4. | „Александра“, у претплати | 28·40 |
| 5. | „Краљ Лир“, у претплати | 45·50 |
| 6. | „Милош Обилић“, ван претплате | 120·93 |
| 7. | „Диран и Диран“, у претплати | 27·60 |
| 8. | „Ђаволове стене“, у претплати | 35·80 |
| 9. | „Граничари“, у претплати | 64·— |
| 10. | „Стари бака и његов син Хусар“ ван претплате | 83.50 |
| 11. | „Челик човек“, у претплати | 22·20 |
| 12. | „Мој џеп“ и „Пркос“, у претплати | 44·40 |
| 13. | „Максим Црнојевић“, у претплати | 53·80 |
| 14. | „Сеоска лола“, ван претплате | 148·80 |
| 15. | „Радничка побуна“, у претплати | 116·40 |
| 16. | „Три жене у један мах“ и „Партија пикета“, у претплати | 25·20 |
| 17. | „Кин“, у претплати | 25·— |
| 18. | „Саћурица и шубара“, ван претплате | 112·— |
| 19. | „Сабља Краљевића Марка“ и „Милош у Латинима“, ван претплате | 48·30 |
| Од II-ге претплате на 6 претстава | | 437·40 |
| 20. | „Гроф Монте Христо“, у претплати | 56‘30 |
| 21. | „Протекција“, у претплати | 31.20 |
| 22. | „Циганин“, ван претплате | 118·— |
| 23. | „Дојчин Петар“ и „Доктор Робин“, у претплати | 33·20 |
| 24. | „Ева“, у претплати | 37 80 |
| 25. | „Жене у уставном животу“, у претплати | 29·— |
| 26. | „Врачара“, ван претплате | 55·10 |
| 27. | „Рињокоса“, у претплати | 45·40 |
| Од III-ће претплате на 3 претставе | | 182·— |
| 28. | „Наш пријатељ Некљужев“, у претплати | 36·20 |
| 29. | „Вечити закон“, у претплати | 25.— |
| 30. | „Задужбина цара Лазара“, корисница | 344.60 |
| 31. | „Сабља Краљевића Марка“ (дечија) | 40 35 |
| 32. | „Шокица“, у претплати | 83·— |
| Од IV-те претплате на 2 претставе | | 98·54 |
| 33. | „Ej људи што се не жените“, у претплати | 8·40 |
| 34. | „Распикућа“, у претплати | 34·60 |
| 35. | „Задужбина цара Лазара“, ван претплате | 131·70 |
| | Свега | 4256·38⅔ |

*Издавање:*

| | | |
|---|---|---|
| 1. | Дневнице и путни трошак члановима од Меленаца до В. Кикинде | 77.28 |
| 2. | На плате члановима позоришне дружине | 2949·— |
| 3. | Арена за 35 претстава | 99·— |
| 4. | Музика за 29 претстава | 145·— |
| 5. | Гардероберу и гардероберки | 34·— |
| 6. | Осветљење | 78·77 |
| 7. | Фризеру | 19·80 |
| 8. | Билетерима | 24·— |
| 9. | Позоришне објаве | 107·50 |
| 10. | Тискарије и писаћи прибор | 22·66 |
| 11. | Реквизите | 25·08 |
| 12. | Кирија за собу у којој су позоришне ствари смештене биле | 20·— |
| 13. | За телеграме, препоручена и проста писма, као и за биљеге на позоришне објаве, које су по околини разаслате | 20·19 |
| 14. | Разне ситнице | 94·87 |
| 15. | Корисница члановима позоришне дружине | 344·60 |
| | Свега | 4061 75 |

Поређење:

| | | |
|---|---|---|
| *а*) | Примање | ф. 4256·38⅔ |
| *б*) | Издавање | ф. 4061·75 |
| | Сувишак | ф. 194·63⅔ |

*Ника Николић*, с. р.,

благајник месног одбора за срп. нар. позориште.

Овај главни рачун је у данашњој седници месног позоришног одбора прегледан, са дневником и прилозима упоређен и за са свим ваљан и исправам нађен.

Из седнице месног позоришног одбора у *В. Кикинди* 13. (25.) октобра 1892.

*Славко Лаковић*, с. р., перовођа. *Др. Живко Богдан*, с. р., председник.

*Љубомир Лотић*, с. р., *Р. Телечки*, с. р., *Др. Ранко Гранић*, с. р., *Др. Стеван Удицки*, с. р., *Миша Пачу*, с. р.

*(Извештај* о примању и издавању српске народне позоришне дружине за време бављења њеног у *Земуну* од 28. октобра 1892. до 4. јануара 1893.)

*Примање:*

| | | |
|---|---|---|
| 1. | „Задужбина“, ван претплате . . | 161·35 |
| 2. | „Вечити закон“, у претплати . . | 36·80 |
| 3. | „Не ће варошанку“, у претплати . | 62·— |
| 4. | „Ева“, у претплати . . . . | 64·80 |
| 5. | „Немања“, ван претплате . . | 169·01 |
| 6. | „Партија пикета“, и „Три жене у један мах“, у претплати . . . | 23·10 |
| 7. | „Александра“, у претплати . . | 40·90 |
| 8. | „Диран и Диран“, у претплати . | 40·90 |
| 9. | „Краљевић Марко и Арапин“, ван претплате . . . . . | 196·70 |
| 10. | „Ђаволове стене“, у претплати . | 33·80 |
| 11. | „Челик човек“, у претплати . | 26·40 |
| 12. | „Радничка побуна“, у претплати . | 188·80 |
| 13. | „Врачара“, у претплати . . . | 88 40 |
| | Добровољни прилог барона Федора Николића . . . . . | 50·— |
| 14. | „Протекција“, у претплати . . | 24·60 |
| 15. | „Отело“, у претплати . . . | 72·20 |
| 16. | „Две сиротице“, у претплати . | 60 90 |
| 17. | „Ђурађ Бранковић“, ван претплате | 49·50 |
| 18. | „Рињокоса“, у претплати . . | 164·80 |
| 19. | „Разбојници“, у претплати . . | 54·— |
| 20. | „Лудвик XI.“, у претплати . . | 47·90 |
| 21. | „Милош Обилић“, ван претплате . | 111·20 |
| 22. | „Јабука“, у претплати . . . | 116·10 |
| 23. | „Еј, људи што се не жените“, у претплати . . . . . | 55·26 |
| 24. | „Шокица“, у претплати . . . | 164.60 |
| 25. | „Јаквинта“, (корисница) . . . | 161·20 |
| 26. | „Распикућа“, ван претплате . . | 85·20 |
| 27. | „Мехурићи“, ван претплате . . | 53·40 |
| 28. | „Сеоска лола“, ван претплате . | 165·90 |
| 29. | „Стари бака и његов син хусар“, ван претплате . . . . . | 143·30 |
| 30. | „Граничари“, ван претплате . . | 96·75 |
| 31. | „Федора“, ван претплате . . | 51·70 |
| | Од две београдске заједничке представе чист приход . . . . . | 120·— |
| 32. | „Љубавно писмо“ и „забавно вече“ у очи 1893. нове године уз суделовање црквене певачке задруге . | 179·80 |
| 33. | „Циганин“, ван претплате . . | 65·80 |
| 34. | „Пут око земље“, ван претплате . | 279·40 |
| | I. претплата на 12 представа . . | 943·— |
| | II. претплата на 6 представа . . | 275·50 |
| | Салдо као дефицит . . . . . | 349·39 |
| | Свега . | 5124·06 |

*Издавање:*

| | | |
|---|---|---|
| 1. | Дневни трошкови за 34 представе по извештајима . . . . . | 1302·55 |
| 2. | Плата позоришних задружних чланова, и то: од 28. октобра 1892. до укључиво 4. јан. 1893., дакле за 2 месеца и 8 дана, месечно ф. 1452·— | 3291·20 |
| 3. | Рачун деловође Паје Степића за узгредне трошкове . . . . . | 330·06 |
| 4. | За путни трошак позоришне дружине од В. С. Миклуша до Земуна од ф. 446·94 признато за Земун . | 200·25 |
| | Свега . | 5124·06 |

*У Земуну*, 5. (17.) јануара 1893.

*Антоније Димитријевић*, с. р.,
месни благајник.

Рачун смо овај прегледали и потпуно у реду нашли.

*У Земуну*, 10. (22.) јануара 1893.

*Др. Јов. Радивојевић Вачић*, с. р.,
председник мес. позоришног одбора.

*Сава Пушић*, с. р.,
члан мес. позоришног одбора.

---

## СИТНИЦЕ.

(**Досетио се.**) *Учитељ.* Но, Никола, побројми све домаће животиње!

*Никола.* Коњ, мачка, крава.

*Учитељ.* Још, још, Никола.

*Никола.* Кокошка.

*Учитељ.* Има још једна... У ње су четири ноге... Увек је у соби. И у вече када хоћеш да спаваш, она те узнемирава и не да ти спавати...

*Никола* (сетив се). Клавир!

(**Доскочио.**) Два лекара код постеље болесника.

*Први.* Ја вам кажем да су ово богиње!

*Други.* Ја сам уверен, да је ово пегави тиф!

*Први.* Не може бити! Ја јемчим, да је тачно моје мишљење!

*Други.* Кад је тако, почекај, ја ћу ти показати секцирањем, да сам ја у праву.

(**На двобоју**). Један од противника обратио се другоме:

— Господине, ја захтевам од вас, да се извините.

— Не, ја се не ћу извинити!

— Ја по други пут захтевам, да се извините!

— Не ћу, па не ћу!

— У таком случају... у таком случају... извињавам се, ево, ја!

---

Издаје управа српског народног позоришта.

Штампарија српске књижаре Браће М. Поповића у Новом Саду.